

Grunnet samgagna - almenningssamgöngur. Ólöf Kristjánsdóttir. Mannvit hf. – júní 2022.

Ágrip skýrsluhöfundar:

Í samgönguáætlun 2020-2034, sem samþykkt var á Alþingi í júní 2020, er í 5 ára aðgerðaáætlun sett fram verkefnið „Greindir verði kostir þess að lykilleiðir almenningssamgöngukerfisins verði hluti af grunnneti samgagna.“ Í samgönguáætlun er sérstök aukin áhersla lögð á almenningssamgöngur, bæði á höfuðborgarsvæðinu og á landsbyggðinni. Uppbygging grunnnetsins, viðhald þess og rekstur er forgangsatriði við ráðstöfun fjármuna á samgönguáætlun. Áhersla á almenningssamgöngur styður við öll fimm meginmarkmið samgönguáætlunar og er mikilvægur liður í að bæta öryggi, hagkvæmni og umhverfislega sjálfbærni samgagna og getur haft mjög jákvæð áhrif á byggðaðþróun.

Tilgangur þessa verkefnis var að skoða hvernig að skilgreiningu á grunnneti almenningssamgagna verði best staðið. Í grunnnetinu í dag eru skilgreindar flugleiðir og ferjuleiðir. Megintilgangurinn með verkefninu er því að meta hvort landsamgönguleiðum ætti að vera bætt í skilgreinda grunnnetið. Skoðuð voru erlend dæmi um utanumhald almenningssamgagna (kafla 2) og farið yfir hvernig Vegagerðin kemur að almenningssamgöngum í dag (kafla 3). Í kafla 4 eru umræður og tillögur varðandi landsamgöngur, stöðvar og farartæki allra ferðamátanna og fjallað um samþættingu þeirra.

Í þeim nágrannalöndum sem skoðuð voru sjá sveitafélög að miklu leyti um almenningssamgöngur. Ríkin sjá um stefnumótun og heildarbrag á sviði samganga og samhæfingu á milli samgöngukerfa en sveitarfélögum er veitt svigrúm til útfærslu og bera mestu ábyrgð á málaflokknum. Stutt er síðan almenningssamgöngur á landi urðu viðfangsefni Vegagerðarinnar, þ.e. árið 2019. Eðlilegt er að taka stöðuna eftir slíka breytingu og tryggja gott utanumhald. Það er skýr stefna í samgönguáætlun og í stefnu Vegagerðarinnar að styrkja almenningssamgöngur og byggja þær upp til lengri tíma. Í greinargerð með tillögu að þingsályktun um samgönguáætlun 2020-2034 segir að „uppbygging grunnnetsins, viðhald þess og rekstur sé forgangsatriði við ráðstöfun fjármuna á samgönguáætlun“. Innleiðing almenningssamgönguleiða á landi í grunnnetið myndi því styðja við þá stefnu að styrkja almenningssamgöngur og gera Vegagerðinni kleift að vinna markvissar að þeim.

Listuð voru upp helstu markmið og áherslur í samgönguáætlun um almenningssamgöngur. Þar á meðal segir að miða skuli við að þeir innviðir sem almenningssamgöngur liggja um séu í forgangi í vetrarþjónustu og að við framkvæmdir sé tekið sérstakt tillit til almenningssamgagna. Innleiðing almenningssamgagna á landi í grunnnetið myndi einnig styðja við þetta markmið samgönguáætlunar þar sem rekstur grunnnetsins er forgangsatriði samgönguáætlunar.

Hvað varðar flug og ferjur þá eru bæði leiðir og stöðvar (vellir og hafnir) hluti af grunnnetinu. Einnig er mikilvægt að biðstöðvar landsamgagna verði í grunnnetinu til að tryggja að fjármunir fyrir biðstöðvar og verði forgangsatriði í samgönguáætlun. Í dag eru engir fjármunir í samgönguáætlun fyrir biðstöðvar almenningssamgagna á landi.

Einnig er þörf á að skilgreina lykilskiptistöðvar til að ákvarða forgangsröðun stöðva. Lagt er til að skýrara fyrirkomulagi verði komið á um samvinnu um stöðvar allra ferðamáta almenningsamgangna, þ.e. biðstöðvar landsamgangna, flugstöðvar og hafnir og þá aðila sem um þær sjá, þ.e. sveitarfélög, Isavia og hafnarsamlög. Þetta verði tekið sem sérstakt verkefni í framhaldi af þessari skýrslu. Takmörkun á aðgengi almenningsamgangna á landi við flugstöðvar, eins og dæmi eru um í dag, brýtur í bága við stefnu stjórnvalda.

Lagt er til að setja skýrari ramma um fjárframlög til ferja í samgönguáætlun því viðhalds- og endurnýjunarþörf skipa er mikil. Farið var yfir hvernig fjárframlög til almenningsamgangna eru sett fram í samgönguáætlun og lagt til að auka skýrleika þess og gefa almenningsamgöngum meiri sess. Það á við um alla ferðamátana (flug, ferjur og landsamgöngur) og um bæði innviðina og þjónustuna.

Æskilegt væri að þær tillögur sem settar eru fram hér yrðu teknar fyrir í stefnumótunarvinnu í framhaldi af þessari skýrslu auk þess sem þörf er á vinnu við að skilgreina hvaða leiðir eigi að vera í skilgreindu grunnneti. Val á leiðum ætti að vera samþætt milli flugs, ferjuleiða og landssamgangna.